

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering**
IPC 2250

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
743176

Uw brief van
03 maart 2015

Bijlagen
1

Datum 18 maart 2015
Betreft Schriftelijk overleg over aandacht voor sociale veiligheid in pabo's en
tweedegraads lerarenopleidingen (Kamerstuk 27923 / 29240, nr. 196)

Hierbij doe ik u, mede namens de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de antwoorden toekomen op de vragen van enkele fracties binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, gesteld in het schriftelijk overleg over mijn brief van d.d. 17 december 2014 inzake de wijze waarop pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen aandacht besteden aan sociale veiligheid (Kamerstuk 27923 / 29240, nr. 196).

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

dr. Jet Bussemaker

27 923
29 240

Werken in het onderwijs
Veiligheid op school

Nr. Verslag van een schriftelijk overleg

Vastgesteld d.d. ...

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 17 december 2014 over de wijze waarop pabo's¹ en tweedegraads lerarenopleidingen aandacht besteden aan sociale veiligheid in het algemeen en seksuele diversiteit in het bijzonder. Tevens wordt in de brief de rapportage "Aandacht voor sociale veiligheid in pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen" van de Stichting School en Veiligheid aangeboden (Kamerstuk 27 923/ 29 240, nr. 196). Bij brief van ... heeft de minister deze beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie
Bosnjakovic

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief van de minister. In het huidige maatschappelijke klimaat is het, zo menen de leden, van groot belang dat docenten voldoende toegerust zijn om met vraagstukken op het gebied van veiligheid in de klas en de school om te gaan. De leden hebben tevens kennisgenomen van de drie aanbevelingen² die de Stichting School en Veiligheid doet. Hoe worden deze aanbevelingen verder geïmplementeerd? Hoe gaan we meten dat er daadwerkelijk verbetering optreedt? Voorts merken de leden op dat de aanleiding voor het project 'Aandacht voor pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit in het curriculum van de pabo's en de tweedegraads lerarenopleidingen' de geconstateerde handelingsverlegenheid van leraren op het gebied van pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit was. In de jeugdzorg gold ook jaren dat bij ernstige incidenten in het gezin, zoals zware fysieke kindermishandeling en seksueel misbruik, jeugdzorgwerkers met diverse achtergronden, handelingsverlegenheid als reden opgaven voor het niet of niet tijdig optreden. Sinds begin 2014 heeft de Inspectie Jeugdzorg echter heel duidelijk naar de sector en de jeugdzorgwerkers aangegeven handelingsverlegenheid niet meer te accepteren als rechtvaardiging voor niet of te laat optreden. Kan worden toegelicht of een dergelijke opstelling van de Inspectie van het Onderwijs met bijbehorend optreden na jaren van aandacht vragen voor en praten over het belang van optreden tegen pesten,

---

¹ Pabo: pedagogische academie voor het basisonderwijs.

² Drie aanbevelingen: (1) expliciteer de aandacht voor sociale veiligheid in het curriculum van de opleidingen, (2) benoem over welke kennis startbekwame leraren moeten beschikken en welke vaardigheden startbekwame leraren moeten laten zien om voldoende toegerust te zijn op het terrein van sociale veiligheid en (3) maak gerichte aandacht voor sociale veiligheid, pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit een vast onderdeel van de stages van studenten.

seksualiteit en seksuele diversiteit richting de onderwijssector en de leerkrachten kan worden verwacht? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe en per wanneer?

De leden lezen tevens dat er in het onderzoek ook kanttekeningen worden geplaatst bij de mogelijkheid voor opleidingen om studenten toe te rusten op het gebied van sociale veiligheid. Zo hebben de opleidingen te maken met jonge studenten die wat betreft hun eigen ontwikkeling niet toe zouden zijn aan het ontwikkelen van bepaalde benodigde vaardigheden. Deze studenten staan echter over drie jaar wel al voor een klas les te geven. In hoeverre hebben deze jonge leerkrachten baat bij intensieve begeleiding in de eerste jaren dat zij lesgeven?

De onderzoekers merken ook op dat het thema sociale veiligheid niet leeft in de onderwijspraktijk. De leden zijn verbaasd over deze conclusie. Het onderwijs zou, wat deze leden betreft, midden in de maatschappij moeten staan, naar aanleiding van diverse incidenten met leerlingen die gepest zijn, staat dit onderwerp hoog op de maatschappelijke agenda. Hoe kan het dan dat dit thema niet leeft in de onderwijspraktijk?

Tevens merken de leden op dat er een aantal leerdoelen is geformuleerd rond het thema pesten. In hoeverre worden studenten op de hoogte gesteld van wetenschappelijk onderzoek inzake pesten en anti-pestmethodes, zo vragen zij.

Voorts merken de leden op dat er vanuit het LOBO³ en ADEF⁴ behoefte is aan verdere operationalisering van sociale veiligheid in het onderwijs. Is deze niet al vanuit wetenschappelijk onderzoek voorhanden?

De leden merken tevens op dat in hoofdstuk twee ‘stand van zaken in de opleidingen’ van het rapport uitgebreid wordt ingegaan op wat onder sociale veiligheid moet worden verstaan. Is het waar dat kindermishandeling niet onder deze definitie valt en kan dan toegelicht worden waarom niet? Is het niet zo dat juist een sociaal veilige school een school is waar kindermishandeling gesignaleerd en bespreekbaar gemaakt moet kunnen worden en waar leerlingen dit zelf aan kunnen kaarten? Waarom wordt hier niet de koppeling gemaakt met de verplichtingen uit de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling⁵ waar leraren ook geschoold moeten worden in het herkennen van signalen van kindermishandeling, het weten hoe te handelen, waar advies te vragen en of te melden? Graag ontvangen deze leden een uitgebreide toelichting.

Ten slotte vragen de leden in hoeverre na- en bijscholing rond het thema sociale veiligheid onderdeel is van het lerarenregister. Is er een verschil tussen de manier waarop sociale veiligheid aan bod komt in een reguliere stage ten opzichte van lerarenopleidingen en pabo's die werken volgens het concept ‘opleiden in school’. De jeugdzorg kent sinds 1 januari 2015 een beroepsregister, waarin ook tuchtrecht en bijbehorende eventuele disciplinaire maatregelen zijn voorzien indien niet conform de vereiste beroepsnormen gehandeld wordt. Welke lessen kunnen uit deze professionaliseringsslag van de jeugdzorg getrokken worden die relevant zijn voor de verdere ontwikkeling van zowel het schoolleiders- als het lerarenregister, zo vragen de leden.

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief van de minister en het rapport “Aandacht voor sociale veiligheid op pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen” van de Stichting School en Veiligheid. De leden hechten grote waarde aan het garanderen van de sociale veiligheid op scholen en het creëren van een veilige leeromgeving voor kinderen. De resultaten van het onderzoek laten echter zien dat onze

---

³ LOBO: Landelijk Overleg Lerarenopleidingen Basisonderwijs.

⁴ ADEF: Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten.

⁵ Staatsblad publicatie inwerkingtreding 28 juni 2013 nr. 247.

(aankomende) leerkrachten hier lang niet altijd voldoende in geschoold worden. Dit baart deze leden zorgen.

Het rapport van de Stichting School en Veiligheid signaleert een aantal terugkerende problemen, zo ontbreekt een degelijke kennisbasis als het om sociale veiligheid gaat en komt dit thema niet op iedere stage aan bod. De leden lezen dat er in het rapport door de Stichting School en Veiligheid voor wordt gepleit het thema van sociale veiligheid in een specifiek vak aan bod te laten komen. Onderschrijft de minister deze suggestie en is zij van mening dat, er naast het aandacht besteden aan sociale veiligheid, over alle vakken heen ook een apart vak dient te komen?

De leden merken voorts op dat de Stichting School en Veiligheid stelt dat er in de generieke kennisbasis en binnen de bekwaamheidseisen alleen in algemene bewoordingen aandacht is voor het thema van sociale veiligheid. Hierdoor worden, zo menen deze leden, op het gebied van pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit geen aanknopingspunten geboden. Daarom vragen deze leden de minister of zij het wenselijk acht om sociale veiligheid, pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit nadrukkelijker op te nemen in de bekwaamheidseisen van docenten.

Tevens merken de leden op dat de Stichting School en Veiligheid stelt dat, als het meer specifiek om pesten gaat, het ook ontbreekt aan concrete handreikingen die gebruikt kunnen worden bij het vormgeven van een curriculum. De leden willen echter wijzen op de *evidence based* methoden die er met betrekking tot het pesten zijn en die door de regering omarmd worden. Worden deze methoden nu ook al op de pabo's en tweedegraadslerarenopleidingen behandeld? Zo nee, waarom niet? Is het mogelijk om deze methoden als leidraad te gebruiken bij het vormgeven van de handreikingen ten behoeve van het curriculum waar het over sociale veiligheid en pesten gaat, zo vragen de genoemde leden.

In het rapport stelt de Stichting School en Veiligheid dat de pabo's en tweedegraadslerarenopleidingen in samenwerking met de stichting hun curriculum zullen aanpassen. De leden juichen dit initiatief van deze partijen toe, maar vragen de minister wel om deze partijen hierbij te faciliteren en voldoende grip op dit proces te houden. Het betreft hier immers dermate belangrijke thema's, dat het noodzakelijk is op korte termijn te komen met aanpassingen en versterking van het curriculum. Dit is een stevige opgave waarbij betrokken partijen alle mogelijke ondersteuning kunnen gebruiken, zo zijn deze leden van mening. Zij vragen de minister daarom of zij voornemens is in overleg te treden met de Stichting School en Veiligheid, de pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen om zorg te dragen voor een snelle versterking van dit deel van het curriculum. Aanvullend horen de leden graag van de minister hoe zij er zorg voor zal dragen dat ook de beroepsgroep betrokken wordt bij het aanpassen van het curriculum. Kan de minister toezeggen dat dit het geval is, want ,volgens deze leden, moeten leraren inspraak hebben op de aanpassing van het curriculum. Graag horen zij ook welke rol de minister hierbij ziet voor de Onderwijscoöperatie.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorliggende brief. Zij hebben hierbij een aantal vragen en opmerkingen.

De leden zijn verbaasd dat sociale veiligheid geen integraal en structureel onderdeel uitmaakt van het curriculum op de lerarenopleidingen. Deze leden zijn van mening dat het kennis hebben van hoe sociale veiligheid kan worden geborgd en hoe op te treden wanneer de sociale veiligheid van leerlingen in het geding is (door bijvoorbeeld pesten of het gebrek aan acceptatie van seksuele diversiteit), een onmisbare vaardigheid voor iedere docent is. Deze leden vragen hoe het mogelijk is geweest dat beginnende leraren van de pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen af komen die hier onvoldoende op zijn toegerust. Dit roept

de vraag op of er op de lerarenopleidingen voldoende aandacht is voor de algemeen vormende taak van leraren en scholen. De leden vragen de minister hierop te reageren.

Op welke wijze wordt het curriculum, als ook de vraag in hoeverre deze aansluit bij de praktijk van (beginnende) leraren, getoetst? Wordt dit bijvoorbeeld meegenomen in de kwaliteitsoordelen van de NVAO⁶?

De leden vragen de minister of zij op dit moment al iets meer kan zeggen op welke wijze de gedane aanbevelingen uitgewerkt gaan worden. Ook vragen deze leden of de lerarenopleidingen verplicht worden gesteld tot een concrete uitwerking van het voorgestelde traject in hun curriculum over te gaan. Deze leden merken op dat iedere afgestudeerde van een lerarenopleiding voldoende toegerust dient te zijn om kwesties op het terrein van sociale veiligheid het hoofd te kunnen bieden. Zij vragen de minister hierop te reageren.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige rapport. Deze leden hebben steeds aangegeven geen heil te zien in het wetsvoorstel⁷ dat scholen verplicht zorg te dragen voor de sociale veiligheid, omdat deze leden niet zien wat dit toevoegt aan de huidige verantwoordelijkheden en mogelijkheden. Wel zijn deze leden van mening dat aandacht voor sociale veiligheid op de pabo's en tweedegraads opleidingen zeer belangrijk is in het verbeteren van de sociale veiligheid op scholen in het algemeen en het tegengaan van pesten in het bijzonder.

Deze leden zijn van mening dat aandacht voor sociale veiligheid op pabo's et cetera beter verankerd moet worden. Immers, als de docenten in spe hier tijdens hun opleiding nauwelijks mee in aanraking komen, zullen zij ook niet weten hoe zij goed moeten handelen. Deze leden vragen de minister dan ook toe te lichten hoe het kan dat ondanks alle aandacht voor pesten en de sociale veiligheid op scholen, de aandacht hiervoor op de pabo's en lerarenopleidingen nog zo weinig geïntegreerd is en er zo weinig aandacht voor is bij bijvoorbeeld de stages? Kan de minister ook toelichten wat haar oordeel is over de drie aanbevelingen uit het rapport?

Herkent zij de aanbevelingen uit de praktijk en is de minister van mening dat de opleidingen deze drie aanbevelingen moeten overnemen? Deze leden zien de uitwerking van het door de minister beschreven traject met interesse tegemoet.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige rapport van de Stichting School en Veiligheid. De conclusies van het rapport geven voor de leden het signaal dat er serieuze verbeteringen moeten komen in de aandacht voor sociale veiligheid op scholen en zij hebben dan ook nog enkele vragen.

De leden lezen dat er grote verschillen bestaan in de mate waarin opleidingen hun studenten toerusten op het gebied van sociale veiligheid. Hoewel opleiding een zekere mate van vrijheid moeten krijgen in de invulling van hun studieprogramma's, vinden de leden dit een zorgwekkende conclusie. Acht de minister het wenselijk dat er dergelijke grote verschillen bestaan tussen studenten van diverse opleidingen? De leden vinden dat startbekwame docenten een bepaald basis niveau sociale veiligheid moeten hebben voordat zij als docent gaan werken. De leden hebben met interesse de opsomming van kennis en vaardigheden, waarover aankomende docenten moeten beschikken, gelezen die in het rapport worden genoemd. De leden vinden het echter van belang dat een dergelijke lijst wordt opgesteld in nauw overleg met de beroepsgroep. Deelt de minister deze mening?

De leden lezen in de algemene bevindingen dat er weinig tot geen aandacht is voor de toerusting van studenten op het gebied van seksualiteit en seksuele diversiteit. De leden vinden dit een zorgwekkende conclusie aangezien uit onderzoek blijkt dat driekwart van de

---

⁶ NVAO: Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

⁷ Voorstel van wet tot wijziging van enige onderwijswetten in verband met het invoeren van de verplichting voor scholen zorg te dragen voor de sociale veiligheid op school, Kamerstuk 34 130

LHBT⁸-jongeren te maken krijgt met ‘homopesten’ en andere anti homo-uitingen en dat zelfmoordcijfers tot vijf keer hoger liggen dan onder heterojongeren. Deelt de minister de mening van deze leden dat er meer aandacht komt voor seksuele diversiteit binnen de pabo’s en tweedegraads lerarenopleidingen?

De leden lezen in het rapport drie aanbevelingen van de Stichting School en Veiligheid om de aandacht voor sociale veiligheid in de opleidingen te versterken. Onderschrijft de minister deze aanbevelingen? Zo nee, waarom niet?

Tot slot vragen de leden zich naar aanleiding van het rapport af hoe het gesteld is met de aandacht voor sociale veiligheid op andere docentenopleidingen, zoals die in het wetenschappelijk onderwijs. Is de minister bereid hier ook onderzoek naar te laten doen, zo vragen de genoemde leden.

II Reactie van de minister

Ik dank de leden van de fracties van de VVD, PvdA, SP, CDA en D66 voor hun inbreng. Hierna beantwoord ik de gestelde vragen. Daarbij houd ik zo veel mogelijk de volgorde van het verslag aan.

De leden van de VVD-fractie vragen hoe de aanbevelingen van de Stichting School en Veiligheid verder worden geïmplementeerd. De leden van de SP-fractie vragen of ik op dit moment al iets meer kan zeggen op welke wijze de gedane aanbevelingen uitgewerkt gaan worden. De leden van de CDA-fractie vragen om mijn oordeel over de drie aanbevelingen uit het rapport en vragen of ik de aanbevelingen herken uit de praktijk en of ik van mening ben dat de opleidingen deze drie aanbevelingen moeten overnemen. Deze leden zien de uitwerking van het beschreven traject met interesse tegemoet. De leden van de D66-fractie vragen of ik de aanbevelingen van Stichting School en Veiligheid onderschrijf.

Deze fracties vragen terecht naar het vervolg op het onderzoek dat de Stichting School en Veiligheid heeft gedaan. Stichting School en Veiligheid doet belangrijke en waardevolle aanbevelingen om de aandacht voor sociale veiligheid op pabo’s en tweedegraads lerarenopleidingen een stevigere plek te geven. Aandacht voor sociale veiligheid en het leren omgaan met pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit in de lerarenopleidingen is noodzakelijk. Wij moeten onze aankomende leraren voorbereiden op deze opdracht. Als dat beter kan, moet dat ook gebeuren. De lerarenopleidingen beseffen dat ook. Zij pakken nu terecht de handschoen op om de aandacht voor sociale veiligheid verder te versterken. In januari 2015 zijn zij met ondersteuning van Stichting School en Veiligheid aan een verbetertraject begonnen. In het traject is voorzien in twee concrete producten. In de zomer zal er een richtlijn ontwikkeld zijn voor de operationalisering van het thema sociale veiligheid. In de richtlijn wordt ook verwoord wat verwacht kan worden van ervaringen ten aanzien van sociale veiligheid in de stages. Ook komt een digitale kennisbank beschikbaar voor pabo’s en lerarenopleidingen, waarin inzicht wordt gegeven in (anti-pest)methodes, goede voorbeelden uit de opleidingen, achtergronden van sociale veiligheid, wetenschappelijke inzichten en wetgeving. Op basis van deze producten kan iedere instelling zelf een vertaalslag maken naar het eigen curriculum.

De leden van de VVD-fractie vragen hoe we gaan meten dat er daadwerkelijk verbetering optreedt.

---

⁸ LHBTB: Lesbisch, Homo-, Bi-, en Transgender.

We moeten de lerarenopleidingen eerst de ruimte geven om de aandacht voor sociale veiligheid verder te versterken. Tot de zomer worden daarvoor de richtlijn en kennisbank ontwikkeld, volgend studiejaar kunnen lerarenopleidingen dit benutten voor de vormgeving van het curriculum. In 2017 zal ik een nieuw onderzoek uitzetten, om te zien of er verbetering optreedt.

De leden van de VVD-fractie vragen hoe de inspectie naar de onderwijssector op kan treden en of een zelfde opstelling kan worden verwacht van de Inspectie van het Onderwijs als van de Inspectie Jeugdzorg, die sinds begin 2014 heel duidelijk naar de sector en jeugdzorgwerkers heeft aangegeven handelingsverlegenheid niet meer te accepteren als rechtvaardiging voor niet of te laat optreden.

De Inspectie van het Onderwijs (hierna inspectie) ziet erop toe of scholen voldoende aandacht schenken aan de sociale veiligheid van leerlingen en of zij leerlingen een veilig school- en klassenklimaat bieden. Aandacht voor pesten en veiligheid in seksueel opzicht zijn daar onderdeel van. Handelingsverlegenheid binnen scholen kan geen argument zijn om niet op te treden tegen psychisch en fysiek geweld. In het geval dat er een vermoeden is van seksueel misbruik (zedemisdrijf) geldt in een aantal gevallen de meld-, overleg- en aangifteplicht; het bevoegd gezag van een school of instelling moet dan direct in overleg treden met een vertrouwensinspecteur van de inspectie. Het Wetsvoorstel Sociale veiligheid op school met de verplichting voor scholen om zorg te dragen voor de sociale veiligheid op school, biedt de inspectie een basis voor versterking van risicogericht toezicht door de inspectie en mogelijkheden zo nodig handhavend op te treden. Ook zal de inspectie in het schooljaar 2015/2016 onderzoek doen naar de invulling die scholen geven aan het kerndoel met betrekking tot aandacht voor seksuele diversiteit.

De leden van de VVD-fractie vragen in hoeverre jonge leerkrachten baat hebben bij intensieve begeleiding in de eerste jaren dat zij lesgeven.

Jonge leerkrachten kunnen zeker baat hebben bij intensieve begeleiding in de eerste jaren dat zij lesgeven. Stichting School en Veiligheid schrijft dat niet alle vaardigheden op het gebied van sociale veiligheid volledig kunnen worden ontwikkeld tijdens de initiële opleiding. Een deel van de vaardigheden die nodig zijn voor het waarborgen van sociale veiligheid zal een startende leraar pas volledig kunnen ontwikkelen in de eerste jaren van zijn loopbaan, zo schrijft Stichting School en Veiligheid. Leraren komen in de beroepspraktijk steeds nieuwe situaties tegen, die zorgen voor uitbreiding van hun handelingsrepertoire. Om ervoor te zorgen dat lerarenopleidingen en scholen intensiever samenwerken in initiële opleiding en in de inductiefase is in 2013 de regeling versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen ingevoerd. Deze richt zich onder andere op versterking van de samenwerking op het thema pesten, wat nauw verband houdt met sociale veiligheid. 61 samenwerkingsverbanden tussen lerarenopleidingen en scholen in het primair en voortgezet onderwijs en mbo werken dit thema actief uit om hiervoor meer aandacht te krijgen in de curricula van de lerarenopleidingen en in de inductiefase van de scholen.

De leden van de VVD-fractie lezen in het onderzoek van Stichting School en Veiligheid dat het thema sociale veiligheid niet leeft in de onderwijspraktijk en vragen zich af hoe het kan dat dit thema niet leeft in de onderwijspraktijk.

In het rapport “Aandacht voor sociale veiligheid op de pabo’s en lerarenopleidingen” gaat het over de mate waarin en de manier waarop de studenten in de stages te maken krijgen met het thema sociale veiligheid. De studenten geven daarbij aan dat dit thema niet expliciet aan de orde komt en dat zij maar weinig in aanraking komen met een meer structureel en uitgewerkt schoolbeleid op het terrein van sociale veiligheid. In de stages gaat de aandacht vooral uit naar inhoud van de vakken, werkvormen en klassenmanagement. Dit wil niet zeggen dat er in de school geen aandacht is voor pesten en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag.

De leden van de VVD-fractie vragen of er vanuit wetenschappelijk onderzoek niet al een verdere operationalisering van sociale veiligheid in het onderwijs voorhanden is. Ook vragen zij in hoeverre studenten op de hoogte gesteld worden van wetenschappelijk onderzoek inzake pesten en anti-pestmethodes. Ook de leden van de PvdA-fractie vragen of op pabo’s en tweedegraads lerarenopleidingen evidence-based methoden met betrekking tot pesten worden behandeld en of het mogelijk is om deze methoden te gebruiken als leidraad bij het vormgeven van de handreikingen over sociale veiligheid voor de lerarenopleidingen.

Er is vanuit wetenschappelijk onderzoek veel bekend over sociale veiligheid en de wijze waarop in een school aan een veilig klimaat kan worden gewerkt. Een belangrijk hulpmiddel is de beoordeling van de Commissie Anti-pestprogramma’s. Deze geeft aan welke programma’s en interventies theoretisch goed onderbouwd en effectief zijn bij het voorkomen en tegengaan van pesten. De resultaten van de beoordeling staan op de website van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en zijn openbaar toegankelijk.

In de opleidingen zijn er verschillen te zien in de mate waarin aandacht aan pesten wordt besteed en daarmee aan methodes en interventies die tegen pesten kunnen worden ingezet. De opleidingen hebben behoefte om vanuit de bestaande inzichten de koppelingen te maken naar de competenties van docenten en hoe daar in de opleidingen gestructureerd aan kan worden gewerkt. In de richtlijn die in het verbetertraject samen met de opleidingen wordt ontwikkeld, zal dit expliciet worden uitgewerkt, waarbij de beoordeling van de Commissie Anti-pestprogramma beoordeelde methodes het uitgangspunt is.

De leden van de VVD-fractie vragen of kindermishandeling niet valt onder de definitie van sociale veiligheid die Stichting School en Veiligheid heeft gehanteerd voor dit onderzoek, en zo nee waarom niet. Zij vragen daarbij of juist een sociale veilige school niet een school is waar kindermishandeling gesignaleerd en bespreekbaar gemaakt moet kunnen worden en waar leerlingen dit ook aan kunnen kaarten. Ook vragen zij naar de koppeling met de verplichtingen uit de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling⁹ waar leraren ook geschoold moeten worden in het herkennen van signalen van kindermishandeling, het weten hoe te handelen, waar advies te vragen en of te melden.

In het onderzoek van Stichting School en Veiligheid is inderdaad niet gekeken naar het thema kindermishandeling, maar naar sociale veiligheid in het algemeen en in het bijzonder naar pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit. Aanleiding voor dit onderzoek was de geconstateerde handelingsverlegenheid van leraren op het gebied van pesten en seksualiteit en seksuele diversiteit.

Ik ben het met u eens dat op sociaal veilige scholen ook kindermishandeling wordt gesignaleerd en bespreekbaar is. Daarvoor is ook de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling ingevoerd. Op grond van de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling zijn bevoegde gezagen in het onderwijs verplicht om bij het personeel de

---

⁹ Staatsblad publicatie inwerkingtreding 28 juni 2013 nr. 247.

kennis over en het gebruik van de meldcode te bevorderen. Daarmee zijn scholen verantwoordelijk voor de scholing van zittende leraren.

Een brede aanpak waarbij aandacht wordt besteed aan verschillende vormen van onveiligheid van kinderen is wenselijk. In de lerarenopleidingen wordt de basis gelegd voor het omgaan met sociale veiligheid. Leren signaleren van sociale problematieken als pesten en kindermishandeling en weten wat je daaraan kunt en moet doen, zijn daar essentieel onderdeel van. Ik heb met de pabo's, tweedegraads lerarenopleidingen en de Stichting School en Veiligheid afgesproken dat zij in het traject versterking sociale veiligheid ook aandacht zullen besteden aan het signaleren en adequaat handelen in gevallen van kindermishandeling. In dit traject kan ook gebruik worden gemaakt van de producten die Movisie, Augeo, Rutgers WPF en het NJI hebben ontwikkeld. Op de website www.signalerenkunjeleren.nl zijn e-learning-lespakketten- en werkvormen en ondersteuning om lastige lessituaties aan te pakken, good practices, kennis en advies en bijscholing te vinden voor lerarenopleiders, curriculumontwikkelaars én studenten aan de lerarenopleidingen.

De leden van de VVD-fractie vragen in hoeverre na- en bijscholing rond het thema sociale veiligheid onderdeel is van het lerarenregister. Ook vragen de leden van de VVD-fractie welke lessen geleerd kunnen worden van het register voor de jeugdzorg voor de verdere ontwikkeling van zowel het schoolleiders- als het lerarenregister.

Het huidige vrijwillige lerarenregister wordt beheerd door de Onderwijscoöperatie, als vertegenwoordiger van de beroepsgroep van leraren. Uitgangspunt is dat de beroepsgroep zelf, onder meer naar aanleiding van de bekwaamheidseisen, bepaalt welke professionaliseringsactiviteiten meetellen bij herregistratie. Na- en bijscholing rond het thema sociale veiligheid kan daar deel van uitmaken.

Bij de ontwikkeling van het lerarenregister kijken we naar diverse andere registers, waaronder het register voor de jeugdzorg. We onderscheiden hierbij wel de aard, het doel en de werking van de verschillende registers. Wel hebben ze een belangrijke gemeenschappelijke component die ook in het lerarenregister en het schoolleidersregister centraal staat; voor het kunnen (blijven) uitoefenen van je vak zul je je moeten houden aan de normen die de beroepsgroep stelt.

De leden van de VVD-fractie vragen tenslotte of er een verschil is tussen de manier waarop sociale veiligheid aan bod komt in een reguliere stage ten opzichte van lerarenopleidingen en pabo's die werken volgens het concept 'opleiden in school'.

Ik heb geen specifieke gegevens over eventuele verschillen in aandacht voor sociale veiligheid tussen opleidingsscholen en reguliere stagetrajecten. Bij het Opleiden in de School vindt het leren meer plaats in de onderwijspraktijk en hebben scholen een grotere rol in de begeleiding en beoordeling van studenten. Scholen en opleidingen ontwikkelen dit deel van het onderwijsprogramma samen. Voor de opleiding van studenten die het praktijkdeel van hun opleiding via een opleidingsschool volgen gelden overigens dezelfde kennisbases en bekwaamheidseisen als voor een reguliere opleiding met stage.

De leden van de PvdA-fractie lezen dat er in het rapport door de Stichting School en Veiligheid voor wordt gepleit het thema van sociale veiligheid in een specifiek vak aan bod te laten komen en vragen of ik deze suggestie onderschrijf en of ik van mening ben dat naast het aandacht besteden aan sociale veiligheid over alle vakken heen, er ook een apart vak dient te komen.

Stichting School en Veiligheid heeft in het rapport gepleit voor expliciete aandacht voor sociale veiligheid in het curriculum van de lerarenopleidingen. Daarbij heeft de stichting aanbevolen dat zelfstandig, maar ook vakoverstijgend te doen. Lerarenopleidingen moeten opleiden tot de bij wet vastgelegde bekwaamheidseisen. Ik bepaal niet hoe lerarenopleidingen hun curriculum invullen en dus ook niet of zij dit in één vak aanbieden, of vakoverstijgend, of beiden. Ik vind het wel van belang dat zij allen voldoende aandacht besteden aan sociale veiligheid. Daarom is het belangrijk dat de pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen met ondersteuning van Stichting School en Veiligheid het begrip sociale veiligheid operationaliseren en uitwerken in een richtlijn die alle lerarenopleidingen kunnen gebruiken.

De leden van de PvdA-fractie vragen de minister of zij het wenselijk acht om sociale veiligheid, pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit nadrukkelijker op te nemen in de bekwaamheidseisen van docenten.

De bekwaamheidseisen zijn bewust algemeen geformuleerd, omdat ze de basis vormen voor het leraarschap an sich. Zij vormen een constante toetssteen, bedoeld voor nadere invulling door onderwijsinstellingen, lerarenopleiders en leraren. Kennis, kunde en houding van leraren met betrekking tot sociale veiligheid wordt op meerdere punten nader uitgewerkt in de bekwaamheidseisen, die daarmee wat mij betreft voldoende basis geven aan onderwijs over pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit. In de pedagogische competentie van het besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel is bijvoorbeeld vastgelegd dat de leraar zich een goed beeld moet vormen van het individuele welbevinden van de kinderen en dat hij een sociaal veilig klimaat moet scheppen.

De leden van de PvdA-fractie vragen mij of ik voornemens ben in overleg te treden met de Stichting School en Veiligheid, de pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen om zorg te dragen voor een snelle versterking van dit deel van het curriculum.

Zoals gezegd zijn de pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen al met begeleiding van Stichting School en Veiligheid gestart met hun traject ter versterking van sociale veiligheid. Ik ondersteun dit traject financieel. In de zomer zullen partijen de eerder genoemde producten opleveren, zodat individuele opleidingen deze snel kunnen gebruiken voor versterking van hun eigen curriculum. Ik zal deze thematiek bovendien meenemen in mijn overleg met de Vereniging Hogescholen.

De leden van de PvdA-fractie vragen of ik ervoor zal zorgen dat ook de beroepsgroep betrokken wordt bij het aanpassen van het curriculum, en welke rol ik daarbij zie voor de Onderwijscoöperatie. De leden van de D66-fractie vragen of ik de mening deel dat de opsomming van kennis en vaardigheden, waarover aankomende docenten moeten beschikken moet worden opgesteld in nauw overleg met de beroepsgroep.

Lerarenopleidingen moeten in ieder geval opleiden tot de bij wet vastgelegde bekwaamheidseisen, die tot stand komen op voordracht van de beroepsgroep. De uitwerking daarvan in het curriculum is aan de lerarenopleidingen. Zij hebben, net als alle andere hoopleidingen, een zelfstandige verantwoordelijkheid voor de invulling van het curriculum. Er zal worden bezien of de kennis van de Onderwijscoöperatie kan worden benut voor de ontwikkeling van de richtlijn. Tevens worden lerarenopleiders en leraren bij dit traject betrokken op de conferentie van lerarenopleiders, de VELON-conferentie op 26 en 27 maart 2015 en de landelijke onderwijsconferentie *Met Alle Respect!*, samen werken aan sociale veiligheid op 16 april 2015.

De leden van de SP-fractie vragen hoe het mogelijk is geweest dat beginnende leraren van de pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen af komen die onvoldoende zijn toegerust op borgen van sociale veiligheid en optreden wanneer sociale veiligheid van leerlingen in het geding is. Daarmee vragen de leden van de SP-fractie of er op lerarenopleidingen voldoende aandacht is voor de algemeen vormende taak van leraren en scholen. De leden van de CDA-fractie vragen mij hoe het kan dat ondanks alle aandacht voor pesten en de sociale veiligheid op scholen, de aandacht hiervoor op de pabo's en lerarenopleidingen nog zo weinig geïntegreerd is en er zo weinig aandacht voor is bij bijvoorbeeld de stages.

Stichting School en Veiligheid concludeert dat in de pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen wel aandacht wordt besteed aan sociale veiligheid, maar dat het beter en gestructureerder kan. De lerarenopleidingen beseffen dat ook. Zij pakken nu terecht de handschoen op om de aandacht voor sociale veiligheid verder te versterken. De te ontwikkelen richtlijn zal een kader bieden om daar meer structureel aan te werken, ook in de stages. Omgaan met sociale veiligheid is een vaardigheid die niet volledig aangeleerd kan worden in de lerarenopleiding. Stichting School en Veiligheid plaatst dan ook in haar rapport de kanttekening dat niet alle vaardigheden op het gebied van sociale veiligheid volledig kunnen worden ontwikkeld tijdens de initiële opleiding. Een deel van de vaardigheden die nodig zijn voor het waarborgen van sociale veiligheid zal een startende leraar pas volledig kunnen ontwikkelen in de eerste jaren van zijn loopbaan.

De leden van de SP-fractie vragen op welke wijze het curriculum, als ook de vraag in hoeverre deze aansluit bij de praktijk van (beginnende) leraren, wordt getoetst? Zij vragen of dit wordt meegenomen in de kwaliteitsoordelen van de NVAO¹⁰.

De NVAO beoordeelt de lerarenopleidingen in de accreditatie conform het reguliere beoordelingskader van de NVAO. Daaronder valt ook of de eindkwalificaties van de lerarenopleidingen voldoende aansluiten op de beroepsvereisten, zoals vastgelegd in het Besluit Bekwaamheidseisen Onderwijspersoneel.

Ook vragen de leden van de SP-fractie of de lerarenopleidingen verplicht worden gesteld tot een concrete uitwerking van het voorgestelde traject in hun curriculum over te gaan.

Voor de inhoud van de lerarenopleidingen zijn de bekwaamheidseisen richtinggevend. De overheid heeft geen formele rol in het vaststellen van het curriculum van opleidingen in het hoger onderwijs, ook niet bij lerarenopleidingen. Iedere opleiding is zelf verantwoordelijk voor de vertaalslag van de richtlijn naar het eigen curriculum. Gezien de betrokkenheid van LOBO en ADEF bij dit traject en het draagvlak bij de opleidingen om dit thema te versterken heb ik het vertrouwen dat de opleidingen de producten uit dit traject daadwerkelijk zullen gebruiken voor het versterken van sociale veiligheid. Ik zal deze thematiek bovendien meenemen in mijn overleg met de Vereniging Hogescholen.

De leden van de SP-fractie merken op dat iedere afgestudeerde van een lerarenopleiding voldoende toegerust dient te zijn om kwesties op het terrein van sociale veiligheid het hoofd te kunnen bieden en vragen mij hierop te reageren.

---

¹⁰ NVAO: Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

De Stichting School en Veiligheid plaatst in haar rapport de kanttekening dat niet alle vaardigheden op het gebied van sociale veiligheid volledig kunnen worden ontwikkeld tijdens de initiële opleiding. Een deel van de vaardigheden die nodig zijn voor het waarborgen van sociale veiligheid zal een startende leraar pas volledig kunnen ontwikkelen in de eerste jaren van zijn loopbaan. Wel vind ik het, evenals de lerarenopleidingen, van belang dat zij studenten de basiskennis en –vaardigheden leren op het gebied van sociale veiligheid. Daarom ondersteun ik het traject dat de lerarenopleidingen nu ingezet hebben ter versterking van de aandacht voor sociale veiligheid.

De leden van de D66-fractie vragen of ik het wenselijk acht dat er grote verschillen bestaan tussen studenten van diverse opleidingen in de aandacht voor sociale veiligheid?

Alle opleidingen moeten in ieder geval opleiden tot de bekwaamheidseisen voor leraren. Hoe de opleidingen daartoe opleiden is aan hen. Ook is van belang dat de lerarenopleidingen goed afstemmen met het regionale onderwijsveld waarvoor wordt opgeleid, wat tijdens de opleiding wordt geleerd en wat in de fase van beroepsbeoefening. Zo kunnen er ook verschillen ontstaan tussen lerarenopleidingen. Het traject ter versterking van sociale veiligheid bij lerarenopleidingen zal er aan bijdragen dat lerarenopleidingen meer gefundeerde keuzes kunnen maken hoe zij sociale veiligheid een plek geven in het curriculum. Ook wordt het door het opzetten van een kennisbank eenvoudiger om te leren van andere lerarenopleidingen.

De leden van de D66-fractie vragen mij of ik de mening deel dat er meer aandacht komt voor seksuele diversiteit binnen de pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen.

De aanbevelingen van Stichting School en Veiligheid zijn gericht op het verankeren van aandacht voor sociale veiligheid in de pabo's en lerarenopleidingen, waaronder pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit. Het verbetertraject dat de LOBO en de ADEF samen met Stichting School en Veiligheid in zijn gegaan, is dus mede gericht op dit thema. Leraren moeten beschikken over competenties die zorgen voor een veilige, open en respectvolle sfeer voor alle leerlingen. Op de website GayandSchool.nl van Centrum School en Veiligheid kunnen zowel beginnende als ervaren docenten lesvoorbeelden, materialen en docentenhandleidingen vinden om de sociale veiligheid en acceptatie van LHBT-leerlingen te vergroten. Ook op de onderwijsconferentie die OCW organiseert op 16 april 2015 voor (aankomende) docenten en schoolbesturen wordt via praktische workshops en goede voorbeelden getoond hoe aandacht kan worden besteed aan sociale veiligheid en in het bijzonder pesten, seksualiteit en seksuele diversiteit.

Tot slot vragen de leden van de D66-fractie hoe het gesteld is met de aandacht voor sociale veiligheid op andere docentenopleidingen, zoals die in het wetenschappelijk onderwijs en of ik bereid ben om daar ook onderzoek naar te laten doen.

Ik zal hier in mijn overleg met de VSNU en universitaire lerarenopleidingen aandacht voor vragen.